

Varför skall jag läsa Bibeln, och hur?

Du skall inte läsa Bibeln. Du får. Inte en plikt utan en förmån.

Bibeln är inte en bok utan noga räknat 66 böcker. De äldsta finns i Gamla testamentet –Moseböckerna och Jobs bok. Den sista boken i tid räknat är antagligen också den som kommer sist i Bibeln: Johannes uppenbarelse. Mose levde på 1400-talet före Kristus. Det har diskuterats bokstavligen till rent vansinne om det är han som har skrivit Moseböckerna eller om dessa i allt väsentligt har redigerats av senare skribenter. Det lilla som Bibeln själv säger är att Mose har skrivit men nutida teologer har försökt att utveckla en förmåga att läsa mellan raderna det som inte står på raderna. Om de därvid läst rätt eller ej kan ingen avgöra eftersom det inte finns andra kunskapskällor att ösa ur. Om vi tar Bibelns eget vittnesbörd så kan vi säga att de 66 böckerna tillkommit under en period av ett och ett halvt årtusende och att långt fler författare varit verksamma än 66. Bara Psaltaren känns vid en mängd författare till olika psalmer.

Gångna generationer kallade Bibeln "Den heliga Skrift". Man ville betona att det var fråga om en unik bok – unik i flera avseenden.

1) Utbredningen står i särklass både vad gäller antalet språk till vilka Bibeln översatts helt eller delvis och vad gäller antalet böcker. Den är världens mest spridda bok. Den utkommer än i dag på ständigt nya språk.

2) Knappt någon bok har påverkat mänskligheten och dess historia så som Bibeln. Det har t ex påpekats att vetenskapskulturen uppstod inom den judiskt kristna kulturkretsen. Gud är ordningens Gud och hans skapelse innehåller en ordning som går att utforska. Vi fick naturlagar och ansåg senare att dessa skulle bevisa att det inte finns någon Gud. Men det är en annan historia. Hinduismen med dessa lära att det enda verkliga i tillvaron skulle vara av andlig natur medan materien är maya (= ett överkligt sken) kunde inte ge upphov till naturvetenskaplig forskning. I dag finns sådan givetvis också i dessa områden men det började till viktiga delar i Bibelns hägn.

I samma mening kan vi påstå att talet om mänskliga rättigheter, om en övergripande samhällsmoral har sitt ursprung i judiskt och kristet tänkande. Att även humanismen kom att skära av sina bibliska rötter är ett historiskt faktum som likväl inte förnekar ursprunget. Islam har liksom judendom och kristendom en uttalad samhällsmoral men den sätter inte människans unika värde och därmed hennes okränkbarhet i centrum utan har långt mer Allahs vilja som rättesnöre. Den muslimska samhällsmoralen kan därför inte brytas loss från islam på samma sätt som den judiskt kristna moralen kunde lösgöras från sitt religiösa ursprung. Om detta skall ses som en styrka eller en svaghet beror givetvis på vem man frågar.

3) Bibeln ger bilder av framtiden som ingen annan bok kunnat göra. Jag

påminner om profetiorna från 500-talet f Kr om Israels folks utspridning över jorden och folkets återsamling tills det blir världskrig om Jerusalem. Spridningen av folket sägs också uttryckligen vara orsakad av de andra folkens förföljelse mot judar.

4) Bibelns författare inskräper gång på gång att de inte själva har författat sin text. Paulus har ett intressant uttryck. Han skriver:

"Varje bok i skriften är inspirerad av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv, så att den som tillhör Gud blir fri från sina brister och rustad för alla slags goda gärningar." (2 Tim 3:16–17)

Skriften är inte dikterad av Gud. Olika författare känns igen på att de har sin speciella stil. Men Gud har varit med när böckerna skrevs. Gud gav människorna som skrev den kunskap och den kärlek de behövde för att det de skrev skulle kunna bli helig skrift.

Detta påstående är inte unikt för Bibeln. Koranen sägs enligt muslimsk tro vara dikterad ord för ord av ängeln Gabriel till Mohammed under en kort period i början av 600-talet efter Kristus. Den utges för att vara en exakt kopia av en förlaga i himlen. Även Bhagavad-Gita utges givetvis för att vara mer än ett verk av människor. Så är det antagligen med all skrift som hålls helig i något sammanhang. Så Bibeln befinner sig här i stort sällskap och är inte unik.

Kan man se att det finns en överordnad gudomlig tanke bakom Bibeln i dess helhet? Ja, det kan man. Det finns en överensstämmelse i synsätt och tankegång mellan Bibelns olika böcker som är anmärkningsvärd med tanke på författarnas antal och den långa tidrymd under vilken böckerna kom till.

Bibeltolkning

Ja, men hur är det då med alla motsägelser som många anser sig ha funnit i Bibeln? Därmed är vi inne på frågan om bibeltolkning. Bibeln är nämligen inte någon helt lättolkad bok. Och även om man som kristen håller Bibeln för att vara ofelbar (vad man nu kan mena med det) så är vår förmåga att tolka Bibeln mycket långt från ofelbar. Ibland talar vi om bokstavstroende i en negativ mening. Hur kan det bli fel när man tror på Bibelns ofelbarhet – om Bibeln nu verkligen skulle vara ofelbar? Visar inte underliga sekter i de kristnas led att Bibeln inte går att ta på allvar? Kanske det, men så långt jag förstår är det inte Bibeln det är fel på utan vår förmåga att förstå dess budskap.

Detta ser man tydligt när man möter olika bibeltroende grupper som energiskt bekämpar varandras läror och samfund. Att de inte drar den enda vettiga slutsatsen – att tolkningen är bibelförståelsens svaga punkt – är konstigt. Men så blir det kanske när man lider av självöverskattning. Och förmågan till självöverskattning förlorar man inte automatiskt bara för att man blir kristen.

Även djävulen läser Bibeln och han har också sin tolkning som har gott stöd i texter som noga utvalts för att ge stöd för hans teologi.

Låt mig bara antyda något av tolkningens intressanta konst. Bibeln är inte en lärobok utan snarare en historiebok med kommentarer. Att läsa den så att man får en lära, en teologi eller en förståelse för livets villkor förutsätter att man kan leva sig in i de situationer som beskrivs och dra allmängiltiga slutsatser. Detta är inte lätt och Bibeln själv säger att utan Guds direkta hjälp i den helige Ande skulle det inte gå. Men vi antar att du läst och kommit till en klarhet om livets villkor, vem Gud är, vad han vill med dig och med mänskligheten. Du kan nu formulera en lärosats. Så långt är allt gott och väl. Men den lärosatsen måste prövas. Du kan ju ha tolkat fel. Hur går det till? Låt oss peka på två vägar:

1) Livet självt. Av frukten känner man trädet, säger Jesus

2) Bibelns summa. Här gäller det att leta efter texter som *motsäger* din slutsats. Detta är ingen sak för nybörjare, förstås. Därför finns det i kristet tänkande ett lärarämbete där läraren just har i uppgift att kunna Bibeln så bra att han/hon vet var man skall leta efter texter som kan motsäga, korrigera eller komplettera din nya lärosats.

Vi hade varit många teologiska underligheter fattigare om vi alltid levt efter dessa principer. Ty båda dessa former av prövning kräver ödmjukhet, tålmod och viljan att lyssna och låta sig korrigeras. Vi har inte alltid haft särskilt gott om någondera. Vi kan säga att människans längtan efter makt och ära så ofta har förfuskat hennes förståelse för Guds sanningar. När Bibelns budskap använts för att skapa makt och upphöjelse åt människor så har budskapet alltid blivit lidande.

Råd till nybörjare

Bibeln är inte *en* bok utan 66 böcker. Därför läser man i regel inte bibeln från pärm till pärm, åtminstone inte som nybörjare. Somliga av Bibelns böcker är svåra att läsa, medan andra är mera lättillgängliga. Vi läser för att förstå vem Gud är – inte för att förstå hur vi skall leva. Guds mål är att smitta oss med sin personlighet, inte att tvinga på oss ett beteende.

Evangelierna är de bästa att börja med. Nya testamentet är lättare än Gamla testamentet. Brevet i Nya testamentet är på många sätt en sammanfattning av hela Bibelns budskap. Paulus' brev är skrivna av teologen med den gedigna bibelkunskapen. De ger mycket men kräver också en del av sin läsare. Den stora frågan är hela tiden: vem är Gud? Är han krävande och dömande eller är han till sin yttersta natur givande, hjälpande och förlåtande?

När man läser evangelierna om Jesus, vilka naturligtvis ger det tydligaste svaret på den frågan, slås man snart av de många ganska hårda ord som Jesus riktade till somliga människor. Men det är värt att minnas att de dömande orden riktades alltid till människor som själva var redo att i Guds namn döma andra. De människor som kändes vid sin mänskliga svaghet eller misär var han alltid gränslöst barmhärtig emot.

Behovet av självkänedom

Med tiden upptäcker man att Bibeln inte bara är en bok *om* Gud utan att den i en mycket personlig mening också är en bok *från* Gud. Ty den talar inte bara om vem Gud är utan har också en hel del att säga om vem jag är. Och här gäller det att om vår bild av oss själva alltför mycket skiljer sig från Bibelns, så får vi svårt att ta till oss både bilden av människan och bilden av Gud. Bibelläsning kan alltså ge självkänedom men kan också hindras av brist på självkänedom.

Vi har en kollektiv bild av människan, hennes egenskaper och förutsättningar. Den har vi fått från filosofer, konstnärer, psykologer, läkare och kulturskribenter – "tyckare". På vilka punkter skiljer den sig från Bibelns bild? Det handlar mest om människans innersta natur – god eller ond. Kulturen lär oss att människan är god om inte omgivningen förstör henne. Bibeln lär inte att människan innerst inne är ond som det ibland påstås. Men den talar om en underlig destruktiv kraft som kan vara sovande en människas hela liv, men som kan väckas till liv så att hon blir pedofil, girigbuk, maktmänniska, pyroman, missbrukare, hustruplågare, arbetsnarkoman, anorektiker eller folkutrotare. Vi måste minnas att hela den moderna vetenskapen står alldeles frågande inför Förintelsen av judarna. Hur kunde den ske? Hur gick det till när ett helt folk förvandlades till bödlar? Det enda man vet är att flertalet av dessa bödlar inte var psykopater utan vanliga arbetare.

Under 1900-talet dödades cirka 170 miljoner människor i slavlager, fängelser och planerade svältkatastrofer – alltså *inte* i krig. Den största delen av detta mördande skedde i kommunismens regi. Man skulle med sitt dödande göra världen till ett paradiset.

Paulus:

"Jag kan inte fatta att jag handlar som jag gör. Det goda som jag vill det gör jag inte men det onda som jag inte vill det gör jag."

Människan som ett mysterium för henne själv. Har vi sett det mysteriet blir Bibelns människosyn lika intressant som dess teologi.